

természeti erő hatása alatt, minő a villany, melynek bámulatos volta már most meglepi a világot, évezredek múlva talán még más ily hatalmat is fedeznek fel a természetbúvárok s kimutatják, miként jó létre a negyedik halmazállapot, a légneműtől egészen az idő anyagáig finomulva. Szokatlanul hangzik »az idő anyaga«, pedig már a régi bölcselők is erősen foglalkoztak ezzel az eszmével a világ eredetének kimutatása alkalmával. Sőt a mélyen gondolkodó Plátónál, de még a ragyogó szellemű Aristotelesnél is találunk nyomokat, melyek figyelmünket ez irányban félrevezetik. Természetesen nehéz bizonyítani, mivel az idő nem kézzelfogható anyag, de a testek természettani főtulajdonságai közül egygyel bir, úgy hogy azt mi is észlelhetjük s ez a terjedtség; térfogata van, ámbar nem a mi mértékeinkkel mérhető a maga végtelenségében, csak egy részét vagyunk képesek felfogni, pl. midőn az óra reggel 7-et mutat s délben 12-öt; a 7 és 12 óra közötti idő valami valóság, melyben történt valami, beszéd, munka, jövés-menés, de minden benne foglaltatik, beleolvad az idő, telítve van az egész mindenség anyagával s belőle kiáramlik minden erő, mely az anyagot uralja. Ha már most

PACSIRTADAL.

*Dereng. A réten és mezőn
Még egy fűszál se rezdül.
Az első, félénk napsugár
Suhan most rajt' keresztül.*

*S ezüst csengőnek hangjakép
Csendül pacsirta-ének
És mint varázs-ítés után,
A mindenség felébred.*

*A réten friss szellő lebeg,
Csillog fűvön a harmat.
Vidám zaj, zsongás váltja fel
Az éjjeli nyugalmat.*

*Az ébresztő pacsirta-dalt
Meghallja rózsza, mályva
S tovább lebeg, miként a méh,
A rezedára szállva.*

*És ébrednek sorba mind
A friss pacsirta-szóra,
A kakuk és a seregély,
A harkály és a gólya.*

*Hozzá szegődnek esiz s a pinty
S a hangverseny megindul.
És felver engem is a dal
Szomorú álmaimból.*

*Kopott, fakó ruhás madár,
Ah, úgy szeretlek téged!
Nótára erdő és mező
Mély álmából felébred.*

*S édes dalol a friss tavaszt
Belopja a szívekbe
S a gond, a fájdalom, keserv
Feledve, rég feledve.*

*Költő vagy: ki az édes dalt
A bús szívekbe írja.
Verőfény, szín minden dalod:
Dalolj kedves pacsirta!*

Feleki Sándor.

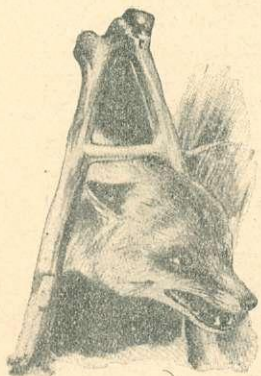
eljutottunk odáig, hogy minden anyag és létező valóság, szilárd, folyékony, légnemű és időnemű, okvetlenül találkozunk a természet törvényeivel is mindenütt, mely az anyagot szabályszerű működésre kényszeríti. De a hol az anyag és az erő van, ott van okvetlenül a következmény: a munkásság; de a hol munkásság van, ott a mozgás, csak hogy a hol a mozgás van, ott az élet és így bármily tömeg létezzék bárhol, pedig mindenütt létezik, úgy mindenütt és mindenben élet van. Nagyon is korlátolt iskolai felfogás a valóságokat szerves és szervetlenek csoportjára osztani; minden szerves, mert amint valamely anyagon valamely természeti törvény nyilvánul, (pedig mindeniken nyilvánul) már mozgás áll be, tehát szimptomája az életnek, a nagy természet hatalmas lüktetésének. Csakhogy egyik világalkotó elemnél gyorsabban nyilvánul az életlütetés munkássága, mint a másiknál, pl. hogy a virágnál a lekötött, lapangó működő erő a föld nedvének és a nap melegének bizonyos föltételek melletti hozzájárulásával életáramlatként nyilvánuljon, kizöldüljön, ragyogó színű virágszirmokat adjon ki önmagából, ehhez az életműködéshez elég egy tavasz; látunk, hiszünk. De míg egy sziklafal erős,

A rab-király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

— Irta: **Bársony István** —

(4. fejelet.)

csikos Fojtogató, Bengáliá borzalmasan remek szülötte, csöndesen mozgatta a farka végét, ami nála kellemes izgalom jele volt. Sárgászörös szőrét fényes fekete csíkok barázdálták; gerinczét kissé meghajlította; tekintetében kíváncsiságot és hajlamot az erőszakosságra lehetett felfedezni. Ámbár nem mutatott nyílt ellenséges indulatot, a »szabadok«

sejtelmesen és ösztönszerűleg találták ki, hogy ebben a kiszámíthatatlan lényben sohasem bízhatnak igazán.

Kínos másodperc következett, amely alatt a gyűlés után még együtt maradt »szabadok« azon tanakodtak, merre ugorhatnának el szükség esetén legbiztosabban a *csikos Fojtogató* szomszédságából.

A főiskális, *Ravasz*, aki rendszerint mindnyájok helyett szokott gondolkodni, e zavart pillanatban hirtelen előlépett, amire *Barlangi* megkönnyebbülten nyögött egyet. Az ő helytartói feladata lett volna most a szónoklás s a dolgok intézése. Csakhogy az ilyesmihez nem sokat értett, minthogy eddigelé alig kellett magát a beszéd művészetével megerőltetnie. Legfeljebb ő hozzá szónokoltak a

szabadok s neki nem volt sokkal több dolga, minthogy ahol épen eszébe jutott, ott beledörmögjön a mások beszédébe. Ravasz ellenben művésze volt a szónak, sőt ékes dikciói közben arra is ráért, hogy titkos gondolatokat szúrjon hatásos mondásai közé, a maga külön mulatságára. Az ilyen zárjel közé ékelt gondolatokban volt tulajdonképpen igazi őszinte véleménye, amit nyíltan nem hangoztathatott.

Most így vágta ki a rezet:

»Fenséges herczegnő! erdők és berkek hatalmas úrasszonya! vérrel öntözött kaktuszvirág! (puskagolyóra méltó bestia!) Fogadd mindnyájunk hódolatát! Ime, tied itt a legsűrűbb bozót s a sikság hús nádasai neked kínálnak enyhelyet. (Hogy pihennél mielőbb a nyüvek gyomrában.) Az erdő tele van kérődzővel s a rónán az ember számtalan barma legel. Mind arra való, hogy örömdöt lásd bennök és beteljél velök. (Fuladj meg az első falaton, amit lenyelsz.) Itthon vagy nálunk, akik csudálunk és hódolunk neked! A *szabadok* téged kérnek fel, mint a király rokonát és régi barátneját: vezesd őket a Felség elé. (Hátha összekaptok és megeszitek egymást!) A te magas pártfogásod a mi legnagyobb jutalmunk hűségünkért, amivel irántatok, hatalmasok iránt, a tengeren innen is mindig viseltettünk!«

Ravasz meglengette magasba emelt farkát, ami jel volt a tüntetésre.

A »szabadok« (csupa ragadozó volt együtt, a többi már ellillant) üvöltve, bőgve, nyávogva, ordítva helyesel-

összetartó, vonzó erő által több emberöltőn át mozdulatlanul látszik s az életerők benne lekötve szunnyadnak, de nem lehetetlen, hogy az emberek unokái mozdulni látják, leomlani, a hegytől elválni, törni, zúzni s kavicsokká morzsolódnak: talán az lehetne ellenvetés, hogy ez még sem az a szerves létezés, mint az emberé... vajjon nem uralja-e a föld vonzereje, mint az emberi lényt? Vajjon tömecséinek nincs-e az az összetartó ereje, mint az emberi test rostjainak; vajjon nincs-e a különféle szikláknak, ásványoknak vonzó ereje, tehát kiható terjedékenysége, mint a virágnak illata, a vadállatok kilométerekre ható, félelmet keltő szaga s az emberi testnek a levegőn átható fluidikus áramlata, mely mind életjelenség; kell-e hogy a sziklának keze, lába, feje legyen ahhoz, hogy rezegjen? Épen nem; a szikla testén, tömegén, állományán épen úgy keresztül hat a delej, a villany, mint az emberi testen; valamely feltételekhez kötött erőnyilvánulás hatása alatt a föld épen úgy hullámoz, mint az emberi test; ezek

a hatások közösen nyilvánulnak a földön, kövön és testünkön, mi sem kezünkkel nem tapogattuk, sem szemünkkel nem láttuk, mégis éreztük, a föld és kő is érzi kéz és szem nélkül, mert ugyanazon erőhatás nyilvánul rajta s vajjon mi büszke emberi lények függetlenebbül tehetünk-e más anyagnál? Nem, csak ugyanazon feltételek mellett,

ugyanazon törvények szerint. Ugyanazon égéstől kapja vérünk a meleget, a mely égési művelet melegíti a bolygókat, a körforgási mozgás melege (cirkuláció) élteti az egészet. Nincsenek a mozdulatlanul látszó tárgyaknak szervei? Ugyan miért ne volnának? Nincsenek-e az ásványoknak jegecei, idomképző vonalai, összetartó szála, nedvességet felszívó likacsai, többsoros rétegei? Mindezek nem értelem nélküli összehalmozódások, hanem okból célért létrejött valóságok, csak hogy az ő lassú mozgásuk nem észlelhető, hiszen az emberi test is csak bizonyos feltételek mellett s természeti törvények szerint mozdulhat s nem egyéb, mint a földnek legfinomabb anyaga, hiszen minden éltető elemét a földből, annak termékeiből és légköréből nyeri. Minden azonos egymással, minden azon természeti törvények szerint nyilvánul, semmi sem holt, csak átalakul; nincs enyészet, él minden parány.

Vörös J.

Madárpusztulás és madárvédelem.

Irta: Szalay Lajos Elemér,

a „Magyar Madártani Központ“ első assistense.

Szakkörökben és madárkedvelők között évről-évre megújul a panasz, hogy madaraink mindegyre fogynak. Éneklők és nem éneklők egyaránt, leginkább a vízimadarak, de feltűnően megfogyott a füstifecske, — *Hirundo rustica* L. — mely a legutóbbi években szinte megdöbbenően kevés. Nemcsak Magyarországon, hanem Európa összes nyugati államaiban, a mint ezt a III. nemzetközi ornithologiai kongresszus különböző nemzetiségű tagjai Párisban a múlt év nyarán megállapították.

ték ezt az indítványt. De hirtelen elhallgattatta őket egy különös ümmögő, borjubögéshez hasonló hang, aminőt még sohasem hallottak s amitől meredezni kezdett gerinczükön a szőr.

Bengália díszének, a »vérrel öntözött kaktuszvirágnak« halk bődülete volt az. Ezt fejezte ki: »Jó, jó, meglássuk; most épen tűrhetően jókedvemben vagyok, nem haragszom.«

— Követünk hercegnő! kiáltotta Barlangi lelkesedve.

A csikos Fojtogató fölényes nyugalommal kérdezte:

— Messze van a király?

— Amott lent vár bennünket a vadkomló sűrűjében. Hisz' vele jöttél, felelt Hóhér kissé csudálkozva ezen a kérdésen.

A »hercegnő« féloldalt nézett rá: — Igen, mondta odavetve, vele indultam el; de az imént egy kis vadászatot rögtönöztem s elmaradtam tőle.

Ravasz figyelve nézte s felfedezte, hogy véres a bajusza.

— Hamar elkezdted, pokolbélű, gondolta magában, de fenhangon így szólott: — Boldogok vagyunk, ha a hercegnő jól reggelizett nálunk.

A csikos Fojtogató kegyesen mosolygott, megfordult s nyugodt lépésekkel indult a vadkomló-sűrűség felé. Hóhér rögtön mögéje szökött. Mindenkép tüntetni akart a rokonsággal. Utána lépdelt Barlangi, aki abbeli

féltében, hogy bakot lő, egyre integetett Ravasznak, hogy csak közel maradjon. A farkasok egy csoportba verődtek; hátul szökdelt Vérszopó a nyest, Bujdosó a menyét és Álnok a vadmacska, amelytől azt kérdezte Ravasz az imént: — hát te nem tartod a nagy rokonságot, hékás? — Amire Álnok tüntetően maradt hátra. (Ugyis kinevetnétek, gondolta; így legalább mutatom, hogy nem töröm magamat rang után.)

A csikos Fojtogató a legsűrűbb vadkomló-szövedék előtt állott meg. Onnan áradt ki a király félreismerhetetlen illata. A küldöttség némán és kíváncsian szimatolt. Bengália gyöngye eközben csudálatos változáson ment át. Szeme lángolt s minden izmán önkénytelen rángás szaladt végig. Elbődült.

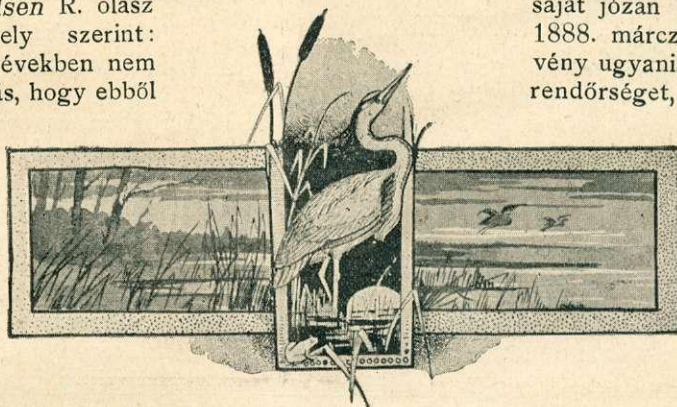
A bozótból rögtön rá mély, erős hördülés harsant fel. A környék szinte reszketett bele. A tigris felelt a borzasztó hangnak. Visszhangos és mégis elfojtott, félig torokban maradt bögés volt az. A király újra, meg újra felhőrront. Az erdőt nagy messzeségben járta be ez a szokatlan, lármás üzengetés, amitől a kérődzők holtra ijedve, czéltalanul vágattak ide-oda. A ragadozók pedig meg-megrázták a fejüket, mintha a riasztó hangokat akarták volna a fülökből kirázni.

Azután megmozdult a vadkomló-szövedék s egy kormos sörényű, felséges kiállású hős jelent meg a »szabadok« előtt.

Ha Ravasz nem tér észre, elmaradt volna a »spontán tüntetés«, annyira meg volt hatva az egész társaság.

Tényleg feltűnő, hogy csak 5–6 évvel ezelőtt mennyivel több füstifecske volt a fővárosban is. Mindenki emlékezni fog, hogy a csendesebb utcák napsütötte falai mellett mint suhant el egyik fecske a másik után, olykor a járóelőnek szinte az arcát érintve meg és hogy az utcák közepén is mennyivel sűrűbben száguldozott még ez a kis sebes szárnyú, fityfirittyelő madár. Az utolsó években a házi és füstifecske egyaránt elmaradoz, nemcsak a főváros utcáiról, hanem az ország néptanítóinak jelentései szerint a vidéki városokból és falvakból is, a miről az üresen hagyott fecskefészkek tesznek valóban szomorú tanúságot.

A fecskepusztulás okai még ismeretlenek, noha a tényt európaszerte megállapították s a főokot az ornithologusok legtöbbször az olasz nép madárirtásában keresték. Semmi kétség, hogy a baj jelentékeny része tényleg ez és Olaszország nem is tiltakozik az ellen, hogy ott a nép a fecskéket is csakúgy fogdossa, mint a többi apró madárfajokat, — sőt a párisi ornithologiai kongresszus egy olasz tagja fel is világosította a jelenvoltakat, hogy az apró madarak Olaszországban a népnek tápláléka s mint ilyent, a madárfogást eltiltani sem lehet. Ép ily jellemző dr. *Ohlsen* R. olasz ornithologus kijelentése, mely szerint: »Olaszországban az utóbbi években nem emelkedett annyira a fecskeirtás, hogy ebből a nagy pusztulást meg lehetne fejteni«, szerinte itt határozottan más okokat kell feltételeznünk, de hogy melyeket, azt ő maga is még csak nem is sejteti, hanem az ornithologiai- és állatvédő-egyesületek feladatának tekinti, hogy az

A csíkos Fojtogató az egyetlen volt, aki nem félt, ő neki tehát semmi különös oka sem volt arra, hogy éljenzen. Amint a »hossanna« lecsillapult, megszólalt a tigris:

— Király, a parasztok a talpadat óhajtanák nyalni, tartsd oda nekik, kérlek. Azután vedd ki az adót, mert amint láthatod, elég jó húsban vannak, telik nekik.

Ennyi volt egész szónoklata. A szabadok rémüldözve éljeneztek meg érte.

A berber oroslán végignézett a gyülekezeten, amely alázkodva sunyított előtte. Hóhér azon igyekezett, hogy a tigris kegyeltjének lássék s egészen melléje furakodott a hercegnőnek, aki tolakodását most észre sem vette. Az oroslán háromszor hörrentett s azután kimondta a törvényt:

— Ti, szabad parasztok, nekem rabszolgáim, érezni fogjátok kegyelmemet! Az uralkodás az enyém, az engedelmesség a tietek! A zsákmány közös, de az oroslán-rész persze az orosláné! Ami marad, abból először a tigris lakik jól. Ő rokonom, rá tehát nem szól az osztózási törvénye. Különben akinek panasza van, a hercegnő útján juttassa hozzám. Apró-cseprő bajokkal nem bíbelődöm, tudjátok meg! Arra való a lakajom, aki helytartónak nevezi magát. Ha szót fogadtok, boldogul élhettek. Eddig egymás közt veszekedtetek; ezentúl csend és békeség lesz itt, fogadom. Oszoljatok!!

A »szabadok« úgy szétfutottak erre a szóra, hogy Villám, a sólyom, aki egy ágról nézte a tisztelgést, irigyelni kezdte gyorsaságukat.

ismeretlen okok után kutassanak Az ilyen szentenciázásban természetesen nincs köszönet; ha komoly mentésről van szó, helyben és azonnal kell segíteni, a mire az európai államoknak ismét Németország ad példát. Nem Olaszország módjára, hanem sokkal nagyobb önbeismeréssel, a midőn az éneklő madarak megfogyásáért saját magát hibáztatja. A *Klawieter* a pommerániai ornithologiai egyesület közlönyében¹⁾ több újkeletű madárvédelmi intézkedést sorol fel, a melyek azt bizonyítják, hogy Németország mai madárvédelme nem a régi érzélgőség többé, hanem számos helyen szigorú, de ép oly czélszerű és mindenkire kötelező törvény, mely a védelem komoly és erélyes megvalósításáról tesz tanúságot. Németországban az éneklő madarak pusztulását főleg a mező- és erdőgazdaság rohamos haladásának tudják be, melylyel a madarak addig még csendes, nem zaklatott fészkelési területeikből évről-évre többet veszítenek. *Berlepsch* H. lovag kétségtelenül gyakorlati hasznú könyvében is, melyben kárpótlásul az elvesztett területekért kellő számú fészkelőládák felállítását sürgeti — fontosabbnak kell tartanunk azokat a törvényes intézkedéseket, melyeket az egyes német városok hatóságai önkényt, saját józan belátásukból rendeltek el. Az 1888. márczius 22-iki madárvédelmi törvény ugyanis feljogosítja a német birodalmi rendőrséget, hogy a madárvédelem biztosítására belátása szerint új, a törvényben nem említett rendeleteket is kibocsáthasson. Ezek mindenekelőtt az illető helyi viszonyokra

¹⁾ Zeitschrift für Ornithologie und praktische Geflügelzucht. Stettin, 1901. márcz. 1. pag. 49.

A tigris egyedül maradt az oroslánnal.

Szultán, a nagy és hatalmas, önkénytelen kedvteliséssel nézte a csudásan szép óriás macskát, amely majdnem egyenlő rangban volt vele. Hízélgésnek vette, hogy a hercegnő maga vezette ide a »szabadokat« s barátságosan szólította meg:

— Zulejka!

— Mit óhajt a király? kérdezte a csíkos Fojtogató inkább kíváncsian, semmint alázattal.

— A nap itt mégsem elég forró, mondta Szultán elgondolkodva. Mi másformát ismerünk.

— Ó, én beérem veled. Bengália nem a Szahara, felelt a tigris jókedvűen.

— Igaz, ümmögött a király. Te más világrész szülőtte vagy. Nekem is vannak ott testvéreim, mondják.

— Nem oly hatalmasok, mint te. Hozzád képest satnyák. Sárga a sörényök és ritka. Soknak nincs is. Az igazi király te vagy és te maradsz.

Szultán büszkén emelte fel a fejét. Tetszett neki a magasztaló beszéd. — Megengedem, mondta, hogy itt maradj mellettem. Együtt vadászhatunk, ha már ilyen közössé vált a sorsunk.

A »hercegnő« lassan rázta meg a fejét. — Nem lehet az, király. Az én hazám nem a te világod. Az én multságom nem a te öröme. Én elcsúszom a nádasba, amely emlékeztet a bambuszerdőkre. Én lopódzva és nesz nélkül járok, mint a leskelődő halál; és ahol ma öltöm, onnan holnapra eltűnök, mert gyönyör nekem a

vannak tekintettel, de épen ezért annyival is fontosabbak; országos madárvédelmi törvényeknek sohasem lesz az a hasznuk, mint az ilyen rendeleteknek, a melyekben nincs semmi fölösleges, csupán az, a mi az illető vidékekre nézve szóba jöhet. Tájékoztatóul álljon itt a múlt évből való következő két rendelet:

Luzern város rendőrségi hivatala 1900. szept.-ben a következő tilalmat adta ki:²⁾ »A hatóság kerületéhez tartozó vizeken a sirályok, vadkacsák, vízityúk, hattyúk és más vízimadarak nyugtalanítása és lövése, a tojás-keresés és fészekpusztítás tiltva van, valamint az éneklőmadarak lövése, tojásaik és fiaik elszedése is. A ki e tilalmat megszegi, 100 frankig terjedhető bírságon kívül 20 frank jutalmat tartozik fizetni a megkárosultnak, a ki bizonyítékot szolgáltatott.«

A *wittmundi* kerület tanácsosa viszont a bibicz védelmét sürgeti!) »A bibicz, mint az élősködő és más férgek serény pusztítója, annyira hasznos madár, hogy megfogyatkozását feltétlenül megsínylenők.« Utasítja a kerület lakosságát, hogy területeiken a bibicztojás keresését szigorúan tiltsa meg s erre be nem kerített területeken táblákkal figyelmeztessen.

Fel kell tennünk, hogy ott, a hol a madárvédelmet ennyire szívükön hordják, gondoskodnak rendeleteik szigorú ellenőrzéséről is. A mi törvényünk, mely a költési időszak alatt a madarak fészkelését biztosítaná, megvan ugyan papíron, sőt ott van a vadászjegyek vásznán is: az 1883. évi XX. törvénycikk 9. §-a elrendeli, hogy a tilalmi időszak alatt sem a vadak fiait elfogni, sem a madarak fészkeit szándékosan érinteni, vagy tojásaikat elszedni nem szabad, — csak hogy ez a törvény az ország akárhány vidékén, főleg a vízimadarakra nézve, nem egyéb írott malasztnál. Nemcsak gyerekek, kiknek a fészkek-

resés emberemlékezet óta legkedvenczebb multságuk, hanem felnőttek is sok helyen évről-évre bántatlanul szedik el a vízimadár költéseit. Tőzegtelepek munkásai, halászok, sőt néhányan a gazdálkodó emberek közül is, a kiknél ez már hagyományszámba ment, május hó egyik vasárnapján csónakot kerítenek, összejárják a falvak és tanyák közelébe eső mocsárrészeket, rónavizeket s a mi tojás és pelyhes fiók ilyenkor a kezük ügyébe kerül, az a fészkekben ugyan ott nem marad. Hogy így évente hány vízimadár veszt el fészket és tojásait, senki meg nem mondhatja, annyi azonban bizonyos, hogy a nép e kedvtelésének különösen a szárcsa, vadkacsa, vadlúd, sirály és bibicz-fajok között igen szomorú a következménye.

A felelősség első sorban a lanyha ellenőrzést terheli. Igaz, hogy a csendőrség nagy elfoglaltsága mellett a fészekszedést nem akadályozhatja meg, ez csak a legéberebb, folytonos őrizet mellett lenne lehetséges. De segíthetnek a bajon a vármegyék illetékes hatóságai azáltal, hogy az idézett törvénycikkre a helységek bíráit tavaszonként figyelmeztetik s a felügyeletre a csöszöket, erdő-, mező- és vízöröket is kötelezik. Az előforduló kihágások példás büntetésének szintén meg lenne a haszna. Természetes, hogy ott, a hol a vízivad fészkelési területet gondozott, őrzött vadászterület, vagy ennek egy része, ott a madarat a költés idejében még háborgatni sem szabad, — csak hogy az ilyen vadászterületek a senkitől nem őrzött mocsarak és óriási árterületek, rónavizek stb.-nek ma még elenyészően kicsiny része, miért is roppant fontos és nagyon itt lenne az ideje, hogy a nálunk költő vízimadaraknak legalább a fészkeit biztosítsunk.

Mert az kétségtelen, hogy az ország területén mind ritkább daru, kócsag, gulipán, kanalasgém, gólyasneff, valamint több más, a megközelíthetetlen mocsárterületek soha meg nem zaklatott csendjéhez szokott fajokat a haladó kultúrával számúztuk innen azáltal, hogy az ember

²⁾ Idem, ibidem.

titokzatosság; holott te nyílt vagy s felordítod az alvó csöndességet, mielőtt zsarnoki utadra elindulsz. És ha mi egyszer ugyanarra a zsákmányra vetnök magunkat, mi lenne? Én tán gyengébb vagyok, de még náladnál is jobban elvakulok haragomban.

Nem fejezte be, csak kinyújtotta borzasztó karmait, amelyek hegyes, vastag szögként mélyedtek bele a talajba; azután kivicsoritotta a fogát, hátracsapta a fülét, torkát kitátotta, szeme zöld fényben izzott. Sziszegő, tüsszögő hangot hallatott hozzá.

Szultánra is átragadt valami ebből a hirtelen támadt dühből. Hörögni kezdett s vágyat érzett rá, hogy meglegyintse vakmerő rokonát.

— Látod? mondta a tigris meghunyászkodva. Még a pusztá gondolat is elég, hogy ellenségekké tegyen bennünket.

A király elröstelte magát. Hallgatott.

— Megyek már, Szultán, szólt Zulejka. Megyek a magam külön útján. Szomjúságot érzek, amilyent még soha. Vérre szomjazom; édes vérre, aminő a nyájak és erdei vadak ereiben nincsen. Kóstoltam valamit, amitől állandó részegségben vagyok. Emlékszel-e a szerecsenre? Abdullah alattam vonaglott és én a nagy tűzben is alig bírtam ott hagyni, annyira új gyönyör volt nekem az embervér. Megyek, király; utaink elválnak! Minél vadabb, elhagyatottabb helyeken barangolsz majd, annál bizonyosabbra veheted, hogy messzire vagy tőlem. Én elbújdom az árnyékos vágások mentén a falvak irányába. Én

csöndes éjszakákon megkeresem a pástort a nyája mellett. Állandó tanyám nem lesz. A dzsungle más volt; — rajtam kívül más úr ott nem lehetett. De ez a föld ahhoz képest szelíd és népes. Még a hegyszakadékokba is elhallatszott ma a hajnali harangszó. A lápok útvesztőiben érezném magamat legbiztosabban. A hús mocsárvíz elmosa, befödi a nyomot. Üdvözöllek, király! Ha néha az éji csöndben a nádas környékére tévedsz, ordíts: hadd tudjam, merre jársz.

Megfordult s nesztelenül kullogott be a sűrűségbe. A király maga maradt.

A nap már jól fenn volt s a madarak zenéje köszöntötte az édes, illatos reggelt.

A király körül aranyos legyek dongtak, mintha biztatták volna, hogy mozduljon már, kerítsen magának reggelit, mert sokára lesz, amikor a ragadozó szabadok ebédelni szoktak.

Mindenütt jelentkezett az élet élénksége.

Gerlicze gurrogott és galamb bűgött. Az örvösök egymásnak mondogatták: »ohó—hahó! jó, jó itt!« A rigók kíváncsian röpködtek át a király bokra fölött s csacsogva kérdegették: »kicsoda? micsoda?«

A berber nagyúr pedig azalatt elnézett a messze-ségbe s a szeme megakadt egy felhőfoslánynon, amely akadály nélkül úszott a végtelenség útján és rózsaszínű volt a nap csókjától.

Ez itt most már valóságosan a szabadság, de az igazi korlátlanság mégis csak azé a felhőé. Ki tudja,

magának szerezte meg a földet, mely a maga ősi, hamisítatlan állapotában még az állatvilágnak adott otthont és táplálékot. Ezek a fajok nálunk már letűnőben vannak, semmi meg nem menti őket; a többit azonban, a mely még alkalmazkodik, védhetné a törvény, — csak hogy nálunk eddig épen nem védte kellőleg. Az állatvédelemnek is, a mely különben nemcsak jogosult, hanem az emberies érzés egyik legszebb megnyilatkozása, első sorban csak a háziállatok érezhetik hasznát, a vadmadárnak védelme alig volt, — ellensége, pusztítója van elég.

A nagy németeknél másként van. Ornithologiai folyóirataikból látjuk, hogy náluk van vadmadárvédelem is, bár fiatal, de komolyan vett. Sőt náluk a madárvédelem két irányú: a mellett, hogy törvényes rendeletekkel a vadmadarakat a pusztítás, sőt zaklatástól is védik, mesterséges úton, költőládák felállításával, helyenkint pedig etetők alkalmazásával nemcsak védik, hanem segítik is őket. E segítség főleg az emberi lakóhelyek közelében költő apró madarakat illeti; nálunk pedig ezeknek még nincs bántódásuk, az ő fészkelésüket a kultúra haladása még évtizedek múlva sem fogja érinteni. Annál inkább rászorolnak a védelemre a vízimadarak, melyeknek ez az ország még Kánaán földje a Nyugattal szemben. Vannak köztük igazi speciálisaink, a melyeket féltve kellene óvni és kímélni, mint távozni készülő kedves vendéget, a mely már tőlünk végleg válni készül.

A vízimadár veszít el legtöbbet költési területéből: az országban szüntelenül folyó ármentesítés és mocsárlevezetések évről-évre ezer és ezer vízimadarat fosztanak meg régi tanyájuktól; ehhez járul még a vízállás súlyedése is a 70. és 80-as éveivel szemben; mindez nem is maradhatott szomorú következmény nélkül. a Fertő mostani vízivadállománya az egykori mesés gazdagságát már meg sem közelíti és ugyanez áll a Balatonpart és vidéke mocsárterületeiről. Ez utóbbira vonatkozólag nagyon élen-

merre megy, hol olvad fel égi könyharmattá? Talán belefoszlik az útjába eső viharfelhőkbe, úgy múlik el; talán eljut a szelek szárnyán a tengerentúlra, ahol tűzből van a nap és perzsel a levegő.

Ott lopakodik a szomjas gazella este a folyóhoz. Előre nyújtott nyakkal, szimatolva, merőn figyelő tekintettel, vékony lábát lepkekönnyűséggel rakva maga elé: közeledik az üdítő hullámhoz. Remegve lesi folyvást, nem mozdul-e, nem zizeg-e a magas, sűrű fű. Jaj neki, ha csak egy másodpercze is vigyázatlan.

A folyó zátonyain a vízimadarak ezre hűsöl. Néha felriadnak, éktelen zsvajt csapnak, zúrzavarosan keríngenek, elkeverednek, meg újra különválnak s leereszkednek a puha fövényre, ahol egyesegyedül övék a világ.

Az este sötét és hirtelen olvad az éjszakába, amely hűvös és titkos bűnökkel terhes.

Vérszag terjed a sűrűségből és csontok ropogása hallik.

A halk neszt, amit a tovacsúszó kígyó okoz, riadt kiáltás, halálhörgés feledtetí.

Surruló árnyak találkoznak.

Fénylik a szemök, mint a foszfor. Azok az éj kalandorai.

Köztük az első: az oroszlán, a király.

(Folytatása következik.)

ken emlékezem a Balaton somogyi partján 10—12 év előtt lezajlott nagyszerű őszi madárelvonulásokra, a mikor a Fonyód és Boglár között elterülő 8 km. hosszú berek-széli számos vízivad, de különösen a bibicz oly hallatlan tömegekben gyülekezett, hogy tőle az egész óriási terület valósággal tarka volt. A gólyasneff (Himantopus) akkor még csapatosan vonult el augusztus közepe felé, — ma már ritkaság, ha egy-kettő mutatkozik. Vízivad van ott ma is, — csak hogy az akkori évek bőségéhez képest az a remek vidék már csaknem vadszegény.

Ilyen viszonyok között nagy megnyugvással kell tekintenünk arra a mozgalomra, mely újabban a madárvédelem ügyében végre mégis helyes irányban nálunk is megindult. A hasznos madártajok védelme s a fajok hasznos, illetve káros voltának pozitív alapon eszközendő kutatása is, melyet a *Magyar Ornithologiai Központ Herman Ottó* vezetése alatt végez, dr. Darányi Ignác földművelésügyi ministerünk nevéhez fűződnek. A hazai madártan az ő készségének és Herman Ottó buzgóságának köszöni Chernel István klasszikus művét, az első nagyszabású, teljes magyar madártani munkát s legújában Herman Ottó népszerű madárművét is. E munkák kulturális hatása a közel jövőben lesz gyümölcsöző, de nélkülök céltudatos madárvédelemről sem lehetne szó, mert a madárvédelem madárismeret nélkül kétes értékű, sőt lehet merőben elhibázott is.

A földművelésügyi minister legújabb rendeletei mellett a jó ügynek igen sokat tehetnek a vadászati-, madár- és állatvédő-egyesületek is azért, hogy a költési helyeken s általában madárgazdag területeken az idevágó törvények ellenőrzését csőszök, erdő- és mezőreik stb. által megkönnyítik. A sikert biztosítaná az, ha a városok közül mentül többen követnék Sopron példáját, hol az ujonnan alakult állatvédő-egylet szigorúan megtiltotta a vadmadarak céltalan háborgatását s a tilalomnak a környék erdősz- és mezőrendőr-személyzete által érvényt is szerez. A fészekpusztításnak, a fegyverrel való céltalan madárárszásnak csak így lehet elejét venni. Azonban természetes, hogy egy ily testület, ha működése még oly helyes is, akár kárba vesztett munkát végezhet, ha egyebütt a vadóvásznak nincs semmi közege, azt egyáltalán nem is ismerik s az ég madarait az égen kívül más nem védi. Azért kell ismételtlen a német városok példájára utalnom; mert a madárvédelemnek igazi haszna csak akkor lehet, ha országszerte felkarolják és nemcsak az állatvédő-egyesületek, hanem minden komoly vadásztársulat s első sorban a megyék hatóságai az idevágó újabb és régibb törvények szigorú ellenőrzésével.

Magyarországon a madárvédelemnek mindig az volt a szomorú végzete, hogy mindenki nagyon szívesen írt róla, de azért nem volt képes többre menni az írott malasztnál. Csekély eszközökkel, kellő támogatás híján ez másként nem is történhetett, de a sikertelenséghez hozzájárult az is, hogy már helytelen irányban megindulva, céltudatos munka helyett érzélgősséggé fejlődött. S ez ma is fenyeget. Ha valahol a szelíd pinyeket és verebeket a kezéből eteti a közönség, ez magában még nem madárvédelem, az ilyen mulatságra Abbaziában a sirályok is készek. A madárvédelemnek a tömeget kell szem előtt tartania, a mely számot tesz s a fauna gazdagságát biztosítja. Ha a védelem a tömeg helyett csak a ház körül előforduló apró madárfajokra irányul, sikere is csak ebben a kis körben lehet. Ellenben ha mindenelőtt ökonomikus, azaz mindig a terület jövő madárállományára való tekintettel korlátozott vadászatot sürgetünk, ha a fajoknak